

Ramowy scenariusz zajęć edukacyjnych dla gimnazjów

Temat - zakres tematyczny zajęć: Czy naprawdę jesteśmy inni?

Ujęcie podmiotowe:

Niepełnosprawni to dla mnie normalna sprawa. Nie lękam się kontaktu z nimi.

Temat przeznaczony jest do realizacji w klasach I-III gimnazjum. W każdej z tych klas dostosowujemy cele i treść do etapu rozwojowego ucznia. Realizatorami zajęć powinni być przede wszystkim nauczyciele wychowawcy.

Cele ogólne (intencje nauczyciela):

- uwrażliwienie uczniów na zagadnienie niepełnosprawności,
- kształtowanie pozytywnej postawy wobec osób niepełnosprawnych,
- zapoznanie uczniów z podstawowymi rodzajami niepełnosprawności,
- motywowanie uczniów do przełamywania barier i lęku przed kontaktem z osobami niepełnosprawnymi,
- zachęcanie uczniów do burzenia funkcjonujących w świadomości społecznej stereotypów dotyczących osób niepełnosprawnych.

Cele operacyjne - osiągnięcia ucznia:

- umie wytłumaczyć stwierdzenie: "niepełnosprawni - normalna sprawa",
- potrafi odpowiedzieć na pytanie, czy naprawdę jesteśmy inni, w kontekście niepełnosprawności,
- potrafi wymienić i rozpoznać podstawowe rodzaje niepełnosprawności,
- umie wskazać podstawowe problemy, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne,
- docenia konieczność przełamywania barier i lęku przed kontaktem z osobami niepełnosprawnymi.

Czas realizacji zajęć: 1 godzina lekcyjna

Organizacja i przebieg zajęć

Istotą zajęć nie jest opanowanie przez uczniów teoretycznych zagadnień związanych z niepełnosprawnością, lecz próba przełamania barier i lęku między osobami pełnosprawnymi a niepełnosprawnymi. Kolejnym aspektem jest kształtowanie pozytywnej postawy w stosunku do osób niepełnosprawnych, co powinno stanowić punkt wyjścia do umiejętności inicjowania spontanicznego kontaktu ucznia z osobami niepełnosprawnymi.

Wprowadzenie (5 min.)

1. Lekcję rozpoczynamy od wspólnego uzupełnienia niedokończonych zadań, na rozmieszczonych w klasie plakatach, np.:

- Osoba niepełnosprawna kojarzy mi się...
- Największą barierą, jaka stoi przed osobą niepełnosprawną, jest...
- Przyjaźń z osobą niepełnosprawną...
- W kontakcie z osobą niepełnosprawną najbardziej przeszkadza mi...
- Edukację osób niepełnosprawnych utrudniają...
- Niepełnosprawność traktuję jako...
- Widok osoby niepełnosprawnej wywołuje we mnie...

Myśl przewodnią plakatów stanowi motto do zakresu zajęć. Rozmowa na temat stworzonych przez uczniów plakatów. Nauczyciel pyta, czy uczniowie zetknęli się w swoim otoczeniu z osobami niepełnosprawnymi. Uczniowie w swobodnej dyskusji starają się wymienić sytuacje z życia codziennego, w których mogli zetknąć się z osobami niepełnosprawnymi (jeśli w klasie są uczniowie niepełnosprawni, nauczyciel stara się kierować rozmowę tak, by uczniowie uświadomili sobie także pozaszkolne doświadczenia). Rejestr sytuacji, w których uczeń może zetknąć się z osobą niepełnosprawną. Za punkt wyjścia mogą posłużyć wypowiedzi uczniów udzielone na plakatach w początkowej fazie zajęć. Sformułowanie tematu zajęć i wyjaśnienie celu lekcji.

Część zasadnicza (35 min.)

2. Nauczyciel informuje uczniów, że obejrzą film nawiązujący do tematu lekcji i wspólnie oglądają film.

3. Nauczyciel prowokuje dyskusję na temat filmu, pyta o emocje, jakie zostały wywołane podczas projekcji, krótko przypomina poszczególne sekwencje filmu dla podkreślenia wszystkich ukazanych niepełnosprawności. Moderuje dyskusję np. w taki sposób: Czy znaleźliście się kiedyś w podobnej sytuacji? Jak sobie poradziliście? Jak się ma wasze wyobrażenie niepełnosprawności do obejrzanego filmu? Jak oceniacie film w kategoriach prawda - nieprawda, realny - nierealny? Jak zdefiniowalibyście pojęcie "osoba niepełnosprawna"? Nauczyciel, po wysłuchaniu odpowiedzi uczniów, podsumowuje je i przykleja do tablicy definicję:

osoby niepełnosprawne - osoby o niepełnej sprawności, jednego lub kilku zmysłów (np. wzroku, słuchu), fizycznej (np. narządu ruchu), intelektualnej (np. zespół Downa), lecz o równych prawach i obowiązkach z życia społecznym.

4. Nauczyciel prosi uczniów, by wymienili rodzaje niepełnosprawności, na jakie zwrócono uwagę podczas filmu. Wymieniane niesprawności kolejno, dokleja do przewodniego hasła.

Osoby niepełnosprawne:

---> niewidomi

---> niepełnosprawni ruchowo

--> niepełnosprawni intelektualnie

--> niesłyszący

5. Nauczyciel zwraca uwagę na mnogość niepełnosprawności oraz określających je terminów funkcjonujących w społeczeństwie. Wskazuje zarówno pojęcia o zabarwieniu pozytywnym (powyżej), jak i negatywnym (poniżej):

Negatywne terminy używane w odniesieniu do osoby niepełnosprawnej: kaleka, kulawy, debil, defektywny, z obciążeniami, popaprany, niewydarzony, garbus, pokraka, niedorozwinięty, nienormalny, obłąkany...

Podkreśla, że język jest żywy, co oznacza, że terminy stosowane dawniej (np. głuchy, ślepy, sprawny inaczej) stopniowo wychodzą z użycia i zastępowane są nowymi formami (np. niesłyszący, niewidomy, niepełnosprawny).

Uwaga: Może pojawić się ze strony uczniów pytanie: To jak najlepiej mówić? Jak najlepiej się zwracać? Nauczyciel powinien wskazać uniwersalną zasadę - po imieniu i nazwisku, i zawsze unikając słów obraźliwych.

Negatywne skojarzenia związane z niepełnosprawnymi: kalecy życiowi, wymagający pomocy, siedzący w domu, niezdarni życiowo, niesamodzielnii, mało wydajni, ciężar dla innych, bierni zawodowo, nieudolni, pokrzywdzeni przez los.

6. Nauczyciel podkreśla, że niepełnosprawni to nie tylko osoby na wózkach. Nie są to także tylko te grupy osób, które są wymienione na powyższym schemacie, chociaż z tymi niepełnosprawnościami uczeń zapewne może zetknąć się najczęściej. Niepełnosprawni to wszystkie osoby z niesprawnością lub kilkoma niesprawnościami w jakiegokolwiek sferze.

7. Nauczyciel przytacza kilka funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i skojarzeń związanych z osobami niepełnosprawnymi, podkreślając, dlaczego nie są one prawdziwe, a często nawet bardzo krzywdzące, np. mity: niepełnosprawności to kara za grzechy, niepełnosprawny = głupi itp. Nauczyciel proponuje stwierdzenie:

Niepełnosprawność to nie kara za grzechy.

To, że ktoś jest niepełnosprawny, nie oznacza, że jest głupi.

To, że ktoś jest niewidomy, nie zawsze oznacza, że kompletnie nic nie widzi.

To, że ktoś jest niesłyszący, nie oznacza, że jest głuchy jak pień.

To, że ktoś jest niepełnosprawny intelektualnie, nie umniejsza jego godności.

To, że ktoś jeździ na wózku, nie oznacza, że jest niezaradny życiowo.

8. Podsumowaniem tej części zajęć mogą być stwierdzenia:

Każdy człowiek ma prawo: żyć, uczyć się, bawić się, kochać, realizować swoje marzenia i cele życiowe.

Każdy jest inny, ale wszyscy mają równe prawa.

Wszystkich należy traktować z należyty szacunkiem.

9. Podział uczniów na 4 grupy - dowolna forma podziału losowego. Nauczyciel proponuje, by uczniowie w 2. pierwszych grupach spróbowali wyobrazić sobie, że:

- nie widzą (grupa I),
- nie słyszą (grupa II),

i wypisali po 3 najważniejsze, ich zdaniem, sytuacje, z którymi mogliby mieć problemy w codziennym życiu.

Przedstawiciele dwóch pozostałych grup nauczyciel prosi, by wypisali po 3, ich zdaniem, najważniejsze przeszkody w kontakcie z osobą niepełnosprawną, czyli odpowiedzieli na pytanie, co najbardziej przeszkadza im w kontaktach z osobą niepełnosprawną:

- intelektualnie (grupa III),
- ruchowo (grupa IV).

Prezentacja pracy grupowej - wskazani uczniowie uzasadniają swoje wybory. Wymienione przez uczniów dziedziny życia nauczyciel wspólnie z uczniami sprowadza do głównych haseł wskazujących na podobieństwa i różnice w napotykanym trudnościach, np.:

- porozumiewanie się
- poruszanie się
- nauka
- praca
- rozrywka
- dostęp do informacji
- czynności życia codziennego

Dokonując podsumowania, nauczyciel sugeruje uczniom, że skoro mamy podobne problemy, to może aż tak bardzo się od siebie nie różnimy.

10. Opracowanie w grupach jak wyżej zestawu 3. najważniejszych, zdaniem uczniów, podobieństw między osobą pełnosprawną a osobą:

- niewidomą (grupa I),
- niesłyszącą (grupa II),
- niepełnosprawną intelektualnie (grupa III),
- niepełnosprawną ruchowo (grupa IV).

Prezentacja wskazanych przez uczniów podobieństw z komentarzem przedstawicieli poszczególnych grup.

Podsumowując, nauczyciel podkreśla istnienie czynności, które można robić wspólnie z osobą niepełnosprawną np. mają to samo hobby, chodzą do kina, lubią gry komputerowe, złączają ich te same sytuacje, chodzą na randki itp.

11. Nauczyciel pyta: Czy Waszym zdaniem są jakieś dziedziny życia, sytuacje, w których czujecie się nie w pełni sprawni? (tak jak np. w sytuacji, gdy gaśnie światło i nie umiemy trafić do wyjścia).

Ponownie nauczyciel, dokonując podsumowania, sugeruje uczniom, że skoro my napotykamy problemy, to może aż tak bardzo nie różnimy się od osób niepełnosprawnych.

12. Co Waszym zdaniem, można zrobić, by przełamać bariery dzielące Was (grupę osób niepełnosprawnych, których reprezentujecie) i osoby pełnosprawne? Co, Waszym zdaniem, można zrobić by pokonać lęk przed Wami (jako reprezentantami grup osób niepełnosprawnych)? Uczniowie zapisują swoje propozycje na rozdanych przez nauczyciela paskach papieru.

Podsumowanie zajęć (5 min.)

13. Nauczyciel wspólnie z uczniami próbuje usystematyzować wszystkie poruszone podczas lekcji kwestie. Zachęca uczniów do pokonywania barier i lęku przed kontaktami z osobami niepełnosprawnymi. Można tego dokonać, np. budując wspólnie analizę myślową kontaktu z osobą niepełnosprawną. W centrum nauczyciel kładzie kartkę

Niepełnosprawni - normalna sprawa

Do niej uczniowie dokładają (np. jak promienie słońca) wypisane wcześniej (lub pisane w trakcie budowania słońca) na cienkich paskach swoje wskazówki dla innych, dotyczące bezstresowego, ich zdaniem, kontaktu z osobą niepełnosprawną. Nauczyciel może mieć przygotowanych kilka gotowych haseł i dokładać je, w przypadku gdyby uczniowie mieli problemy z dodawaniem własnych, np.:

Nie ma nic dziwnego w przyglądaniu się osobom niepełnosprawnym, nie wypada jednak gapić się na nich jak na przybyszy z innej planety.

Gdy spotkasz zakłopotaną osobę niepełnosprawną, spróbuj podejść i zapytać, w jaki sposób możesz jej pomóc. Nie obrażaj się, jeżeli spotkasz się z odmową.

Zwracaj się bezpośrednio do osoby niepełnosprawnej.

Szukaj porozumienia wszystkimi możliwymi sposobami komunikacji.

Nie traktuj osoby niepełnosprawnej jak dziecka.

Mów prostym, ale niezbyt dziecinnym językiem.

Nie zaskakuj osoby niewidomej, podchodząc do niej bez uprzedzenia - możesz ją przestraszyć.

Wspieraj, a nie wyręczaj.

Nie lituj się.

Nie zapominaj, że są rzeczy, jakich możesz nauczyć się od osoby niepełnosprawnej.

14. Nauczyciel, rozdając materiał uczniom, porządkuje zdobyte podczas lekcji wiadomości. Pyta o emocje związane z tematem lekcji, o to, czy, zdaniem uczniów, bardzo różnimy się od osób

niepełnosprawnych, czy nabrali więcej pewności i wiary w to, że kontakt z osobą niepełnosprawną nie jest czymś, czego należy się obawiać.

Podkreśla, że:

- osoby niepełnosprawne mają również swoje lepsze i gorsze dni,
- nie każdy po pierwszym spotkaniu zostaje przyjacielem na całe życie,
- niepełnosprawność nie umniejsza godności człowieka,
- osoba niepełnosprawna ma takie same potrzeby jak osoba pełnosprawna.

Środki dydaktyczne

Do przeprowadzenia zajęć wystarczą środki, materiały i urządzenia, jakimi dysponuje każda szkoła (papier i kolorowe pisaki do stworzenia plakatów, magnetowid i telewizor, plansze i kartoniki z różnego rodzaju hasłami, paski papierowe do wypisania przez uczniów haseł, powielone materiały dla uczniów).

Zestaw zadań dla uczniów oraz sposoby umożliwiające ewaluację osiągniętych przez nich podczas zajęć wyników

System oceniania postępów ucznia w przyswajaniu sobie treści zajęć jest bardzo trudny. Zadaniem nauczyciela jest bowiem ocena nie tylko wiedzy czy umiejętności, ale przede wszystkim postawy ucznia wobec osób niepełnosprawnych. O jakości opisanych w scenariuszu osiągnięć uczniów świadczyć mogą głównie doświadczenia wyniesione z bezpośredniego kontaktu z osobami niepełnosprawnymi. Można jednak spróbować przekonać się o efektywności rozbudzenia motywacji ucznia na podstawie tego, w jaki sposób uczeń:

- opracuje (w dowolnej formie, w ramach współpracy z gazetką szkolną, lokalnym radiem, zaprzyjaźnionymi placówkami czy instytucjami) jeden z kilku tematów:
 - Czy naprawdę jesteśmy inni? - przyjaźń z niepełnosprawnym to normalna sprawa.
 - Spróbuj wyobrazić sobie, jak żyje się osobie niewidomej. Zasłoń sobie oczy na godzinę lub więcej. Opisz swoje wrażenia i doświadczenia.
 - W jaki sposób uczniowie gimnazjów mogą wpłynąć na stosunek dorosłych do osób niepełnosprawnych?
- zgłosi pomysł współpracy z kolegami niepełnosprawnymi z innych szkół,
- na podstawie obserwacji (np. w trakcie zorganizowanego spotkania z osobami niepełnosprawnymi).

Warunki utrwalania i doskonalenia wyników

Warunkiem utrwalenia i doskonalenia umiejętności oraz nawyków opisanych w zestawie wyników przewidzianych dla uczniów jest zainicjowanie spotkań z osobami niepełnosprawnymi oraz skupienie uwagi uczniów na społecznie ważnych problemach środowiska osób niepełnosprawnych przy każdej możliwej okazji i w ramach różnych przedmiotów.

Materiały pomocnicze dla nauczycieli

1. Słowniczek podstawowych terminów związanych z tematem:

osoby niepełnosprawne - osoby o niepełnej sprawności: jednego lub kilku zmysłów (np. wzroku, słuchu), fizycznej (np. narządu ruchu), intelektualnej (np. zespół Downa), lecz o równych prawach i obowiązkach w życiu społecznym; znaczenie terminu "niepełnosprawny" wciąż ewoluuje, obecnie stosuje się częściej termin "osoby o specjalnych potrzebach";

niewidomi - osoby, które nie widzą od urodzenia lub od tak wczesnego dzieciństwa, że nie pamiętają, by kiedykolwiek widziały, w nauce czytania i pisania nie posługują się pismem płaskim (czarnodrukiem), a jedynie brajlem;

brajl - system pisma punktowego dla niewidomych, opracowany przez Louisa Braill'a. Poszczególne litery stanowią kombinację sześciu wypukłych punktów mieszczących się pod opuszką palca wskazującego. Pismo brajla pozwala na zapisywanie liter, cyfr, znaków przystankowych, działań matematycznych, oznaczeń muzycznych itp.;

niesłyszący - osoby, u których wada słuchu uniemożliwia odbiór mowy drogą naturalną (za pomocą słuchu);

język migowy - system porozumiewania się osób niesłyszących za pomocą umownych znaków określających osoby, rzeczy, zjawiska, czynności itp.;

niepełnosprawni intelektualni - osoby o obniżonej sprawności intelektualnej, które różnią się od swoich rówieśników w zakresie rozwoju procesów poznawczych, percepcyjnych i emocjonalnych;

Zespół Downa - zespół zaburzeń rozwojowych związanych z trisomią 21. chromosomu, osoby z zespołem Downa są niepełnosprawne intelektualnie;

niepełnosprawni ruchowo - osoby o niepełnej sprawności fizycznej;

niepełnosprawność sprzężona - u danej osoby występują dwie lub więcej niesprawności np. głuchoniewidomi.

2. Przyczyny niepełnosprawności mogą być wrodzone, nabyte podczas ciąży lub na skutek powikłań podczas porodu, nabyte w okresie życia np., na skutek wypadku, choroby czy związane z wiekiem starczym.

3. Literatura:

- W. Dykcik (red.) (2001), Pedagogika Specjalna. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań
- J. Kabosko, J. Kosmalowa (1997), Dzieci z uszkodzonym słuchem
- J. Kaczyńska-Kwapicz (1996). Dzieci niewidome i słabowidzące
- M. Kościelska (1998), Rodziny dzieci niepełnosprawnych
- M. Kościelska (1999), Dzieci z zespołem Downa, CMPPP-MEN, Warszawa

Zespół Szkół Łączności

44-100 Gliwice, ul. Warszawska 35
tel. 032 231 36 12, www.zsl.gliwice.pl

I. Obuchowska (1999), Dziecko niepełnosprawne w rodzinie, WSiP, Warszawa
Z. Sękowska (1998), Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej, Wydawnictwo WSPS, Warszawa

Przydatne adresy i strony www:

Centrum Informacyjne dla Osób Niepełnosprawnych przy Stowarzyszeniu Przyjaciół Integracji
ul. Dzielna 1, 00-162 Warszawa
tel./faks 0*22 831 85 82, 831 01 39
e-mail: centrum@niepelnosprawni.pl
www.niepelnosprawni.pl

Uwaga! Wszystkie pytania dotyczące osób niepełnosprawnych czy scenariusz można kierować na adres Centrum Informacyjnego (podany powyżej).

Na portalu www.niepelnosprawni.info można znaleźć scenariusz i materiały pomocne do zrealizowania lekcji.

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
ul. Głogowa 2B, 02-639 Warszawa
tel. 0*22 848 82 60, 646 03 14
faks 0*22 848 61 62

Polski Związek Głuchych
ul. Podwale 23, 00-261 Warszawa
tel. 0*22 831 40 71
faks 0*22 635 75 36
www.pzg.org.pl

Polski Związek Niewidomych
ul. Konwiktorska 9, 00-216 Warszawa
tel. 0*22 831 22 71
tel./faks 0*22 635 76 52
www.pzn.org.pl

Fundacja Pomocy Matematykom i Informatykom Niepełnym Ruchowo
ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa
www.idn.org.pl

Materiały dla ucznia

Pamiętaj!

Czy bariery architektoniczne uniemożliwiają życie niepełnosprawnym? **NIE!**

One są ważne, ale to **STRACH** przed kontaktem z osobą niepełnosprawną jest **NAJWIĘKSZĄ BARIERĄ!**

Czy siedziałeś kiedyś na wózku inwalidzkim? Pewnie nie. Już na samą myśl ogarnia Cię **STRACH!** Niepotrzebnie, przecież dla ludzi na wózkach **KOŁA = NOGI**

Czy nie czułeś się **GLUPIO**, kiedy osoba niewidoma potrąciła Cię, próbując przejść przez ulicę? **BIAŁA ŁASKA** to jej **OCZY!**

Dlaczego uporczywie przyglądasz się ludziom niesłyszącym? Oni po prostu **ROZMAWIAJĄ RĘKAMI!**

Jeśli osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie znają wartości pieniądza, to czy przestają być ludźmi? Coś **INNEGO** ma dla nich **WARTOŚĆ!**

Osoba niepełnosprawna to nie tylko **KTOŚ** oczekujący **POMOCY!**

To także **KTOŚ**, z kim możesz zwyczajnie **POROZMAWIAĆ** o filmie, randce czy kłótni rodzicami

Jeśli zdecydujesz się na kontakt:

Zwracaj się bezpośrednio do osoby niepełnosprawnej. Bez potrzeby **NIE WYŚLUGUJ SIĘ** Osobą towarzyszącą!

SZUKAJ POROZUMIENIA wszystkimi możliwymi sposobami komunikacji.

Nie traktuj osoby z niepełnosprawnością intelektualną jak dziecka. Mów prostym, ale niedziecinnym językiem

NIE ZASKAKUJ osoby niewidomej podchodząc do niej bez uprzedzenia! **MOŻESZ** ją **PRZESTRASZYĆ**. Nie ciągnij za rękę. **ZAPYTAJ**, dokąd chce iść!

Nie przejmuj się, jeśli nie potrafisz mówić w języku migowym - **WYJMIJ KARTKĘ** papieru, długopis... i już.

Znajomość z niepełnosprawnym na wózku może czasami wymagać **SIŁY** fizycznej... Rozumiesz??? Schody, krawężniki itp.

A poza tym...

Nie ma nic dziwnego w przyglądaniu się osobom niepełnosprawnym! Jednak gapić się na nich **NIE WYPADA!** To nie są przybysze a innej planety!

Czy słyszałeś o tym, że niepełnosprawni woleliby doświadczyć **NORMALNOŚCI**, a nie **LITOŚCI?!!**

Osoby niepełnosprawne też się denerwują i też mogą **DENERWOWAĆ INNYCH** Jak każdy z nas! Niepełnosprawnego mogą ponieść nerwy, tak jak i Ciebie!

Zespół Szkół Łączności

44-100 Gliwice, ul. Warszawska 35
tel. 032 231 36 12, www.zsl.gliwice.pl

Wiadomo, dlaczego niepełnosprawni wzbudzają na ulicy takie **ZAINTERESOWANIE** - ponieważ ci **SPRAWNI** tak niewiele o nich wiedzą!

PAMIĘTAJ!

Niepełnosprawni to normalna sprawa

Nie unikaj kontaktu z niepełnosprawnymi

Gdy spotykasz osobę niepełnosprawną, spróbuj podejść i zapytać, w jaki sposób możesz jej pomóc

Nie obrażaj się, jeśli spotkasz się z odmową!

Wspieraj, a nie wyręczaj

Nie lituj się

Osoba niepełnosprawna to nie tylko ktoś na wózku

Niepełnosprawność to nie kara za grzechy

To, że ktoś jest niepełnosprawny, nie oznacza, że jest głupi

To, że ktoś jest niewidomy, nie zawsze oznacza, że kompletnie nic nie widzi

To, że ktoś jest niesłyszący, nie oznacza, że jest głuchy jak pień

To, że ktoś jest niepełnosprawny intelektualnie, nie umniejsza jego godności
To, że ktoś jest jeździ na wózku, nie oznacza, że jest niezaradny życiowo

Każda reguła ma wyjątki

INFORMACJE na temat niepełnosprawności i organizacji wspierających osoby niepełnosprawne SZUKAJ na stronach internetowych:

Centrum Informacyjnego dla Osób Niepełnosprawnych
przy Stowarzyszeniu Przyjaciół Integracja www.niepelnosprawni.pl
Polskiego Związku Głuchych www.pzg.org.pl
Polskiego Związku Niewidomych www.pzn.org.pl
Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym www.psouu.org.pl
Fundacja Pomocy Matematykom i Informatykom Niepełnosprawnym Ruchowo www.idn.org.pl

Jeśli masz pytania, napisz
Centrum Informacyjne dla Osób Niepełnosprawnych
przy Stowarzyszeniu Przyjaciół Integracja
ul. Dzielna 1, 00-162 Warszawa
tel./faks. 0*22 831 85 82, 831 01 39

Zespół Szkół Łączności

44-100 Gliwice, ul. Warszawska 35
tel. 032 231 36 12, www.zsl.gliwice.pl

e-mail: centrum@niepelnosprawni.pl
www.niepelnosprawni.pl

Program Jest Finansowany ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej I Sportu

Autor: dr Danuta Gorajewska

Konsultacja: Prof. dr hab. Andrzej A. Janowski, Prof. dr hab. Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz

Wydawca broszury:

Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji

00-162 Warszawa, ul. Dzielna 1

Tel.: 0*22 635 13 30

e-mail: integracja@integracja.org

www.integracja.org

Na ten temat przeczytaj także:

- [Konkurs filmowy „Razem w naszej szkole” został rozstrzygnięty \(gimnazja\)](#) (2004-01-05, 14.51)
- [Galeria zdjęć z planu filmowego \(gimnazja\)](#) (2003-11-05, 14.41)
- [Razem w naszej szkole – konkurs na film promujący integrację \(gimnazja\)](#) (2003-11-04, 14.50)

Uwaga! Przedruk, kopiowanie, skracanie, wykorzystanie tekstów (lub ich fragmentów) oraz zdjęć i elementów graficznych publikowanych w portalu www.niepelnosprawni.pl w innych mediach lub w innych serwisach internetowych wymaga zgody Redakcji portalu!

